

**INDIKATORËT E PËRHAPJES SË
KORRUPSIONIT NË SISTEMIN
E DREJTËSISË NË KOSOVË**

**INDICATORS OF THE SPREAD OF
CORRUPTION IN KOSOVO'S
JUDICIAL SYSTEM**

Personeli:

Ismet KRYEZIU - Drejtor ekzekutiv
email: ikryeziu@kdi-kosova.org

Vjollca VOGËL - Menaxhere e administratës dhe financave
email: vjollca@kdi-kosova.org

Leonora CIKAJ - Asistente për administratë dhe financa
email: lcikaj@kdi-kosova.org

Programi - Transparenca dhe Antikorrupsioni

Merita MUSTAFA - Menaxhere e programit
email: mmustafa@kdi-kosova.org

Admir ISTREFI - Asistent Programi
email: aistrefi@kdi-kosova.org

Besnik RAMADANAJ - Zyrtar për marrëdhënie me publikun
email: bramadanaj@kdi-kosova.org

Sahit BIBAJ - Avokat / Këshilltar juridik
email: sbibaj@kdi-kosova.org

Natyra KASUMAJ - Vullnetare
email: nkasumaj@kdi-kosova.org

Visar RAMAJ - Vullnetar
email: vramaj@kdi-kosova.org

Liridon SELMANI - Monitorues
email: lselmani@kdi-kosova.org

Programi - Qeverisja Qendrore:

Valmir ISMAILI - Menaxher programi
email: vismaili@kdi-kosova.org

Driton SELMANAJ - Asistent i programit
email: dselmanaj@kdi-kosova.org

Fitore ZENELI - Asistente e programit
email: fzeneli@kdi-kosova.org

Isuf ZEJNA - Monitorues
email: izejna@kdi-kosova.org

Ramadan KLISURICA - Monitorues
email: rklisurica@kdi-kosova.org

Rrezarta AHMETI - Monitorues
email: rrahmeti@kdi-kosova.org

Programi - Qeverisja Lokale

Naim CAHANAJ - Menaxher programi
email: ncahanaj@kdi-kosova.org

Nora VESELI - Koordinator
email: nveseli@kdi-kosova.org

Bashkëpunëtor të jashtëm

Arsim GJINOVCI - IT & design
email: agjinovci@kdi-kosova.org

Yll BULESHKAJ - Analist
email: ybuleshkaj@kdi-kosova.org

PËRMBAJTJA

Hyrje.....	5
Mbi indikatorët e përhapjes së korrupsionit në sistemit gjyqësor në Kosovë.....	6
Grumbullimi i lëndëve dhe numri i gjyqtarëve.....	6
Ndarja e rasteve mes gjyqtarëve dhe menaxhimi lëndëve.....	9
Procedimi i lëndëve lidhur me korrupsionin.....	11
Roli prokurorive në seancat gjyqësore dhe rezultatet e tyre.....	13
Profesionalizmi i gjyqtarëve.....	14
Rregullsia e mbajtjes së seancave gjyqësore.....	16
Kontrolli ndaj gjyqësorit.....	17
Këshilli Gjyqësor i Kosovës.....	17
Vlerësimi i punës së gjyqtarëve.....	19
Deklarimi dhe kontrolli i pasurisë.....	19
Transparenca.....	20
Shqyrtimi i ankesave të qytetarëve.....	20
Përfundim.....	21
Literatura e përdorur.....	22

HYRJE

Në Kosovën e pasluftës ka pasur një intenzitet të zhvillimeve për ndërtimin e sistemit demokratik të shtetit. Prezenca ndërkombëtare në krijimin dhe administrimin e institucioneve shtetërore, ka pasur një ndikim të madh për sa i përket marrjes së vendimeve të rëndësishme, e sidomos vendimeve që kanë pasur të bëjnë me pakicat jo shqiptare.

Mungesa e vullnetit politik dhe gadishmëria e dobët e institucioneve akoma egzistojnë për të ju qasur më seriozisht luftës kundër korrupsionit, ku edhe sot mungojnë ligjet dhe mekanizmat e parandalimit dhe luftimit të korrupsionit.

Sistemi gjyqësor duhet të jetë një ndër institucionet më kredibile të një vendi, po ashtu duhet të jetë plotësisht i pavarur nga ndikimet e jashtme, qofshin ato politike, individuale apo ekonomike. Integriteti dhe pavarësia e sistemit gjyqësor janë të një rëndësie të veçantë në rastet kur trajtohet korrupsioni dhe po ashtu rrisin efikasitetin e gjyqësorit. Pavarësia e gjyqësorit len të kuptohet që gjyqtarët, prokurorët dhe punëtorët e tjerë të administratës nuk duhet të jenë nën ndikimet e jashtme, qoftë të politikës, pushtetit apo interesave tjera individuale. Por, kjo gjithashtu nuk do të thotë që kjo pavarësi i lejon të njëjtit të sillen dhe të veprojnë sipas dëshirave dhe interesave të tyre.

Edhe për kundër zhvillimeve të arritura të Kosovës në ndërtimin e institucioneve, sistemi gjyqësor ka ngecur për sa i përket funksionimit demokratik dhe transparent të tij. Nga raportet dhe analizat e bëra për sistemin gjyqësor, si nga organizatat vendore poashtu edhe ato ndërkombëtare, gjyqësinë e paraqesin në një gjendje të brishtë dhe jo të fuqishme sa i përket luftimit të korrupsionit dhe transparencës së funksionimit të saj.

Një ndër problemet e shumëta që e bëjnë sistemin gjyqësor jo efikas, është edhe mungesa e kompletimit të legjislacionit. Në mungesë të ligjit për gjykata, janë krijuar paqartësi të bartjes së kompetencave në mes të gjykatave, prokurorisë dhe këshillit gjyqësor, për administrim të mirëfillt të vetë sistemit gjyqësor në Kosovë.

Rritja e efikasitetit të punës në sistemin gjyqësor zvogëlon mundësitë e korrupsionit në të gjitha procedurat gjyqësore, jo vetëm të atyre që merren me korrupsionin. Prandaj, indikatorët e efikasitetit në sistemin gjyqësor nuk dallojnë nga llojet e rasteve që trajtohen, por fokusohen në gjetjen e volumit të rasteve që kalojnë përmes sistemit. Një strukturë mbështetëse ligjore dhe kapacitet i fortë i sistemit gjyqësor në formën e alokimeve adekuate buxhetore, numër i mjaftueshëm i stafit, trajnime të duhura për stafin dhe menaxhim i mirë i lëndëve në gjykata, të gjitha këto ndihmojnë në rritjen e efikasitetit.¹

¹ Indicators of Judicial Efficiency in Corruption Cases- U4 Expert Answer

NË PËRGJITHËSI MBI INDIKATORËT E PËRHAPJES SË KORRUPSIONIT NË SISTEMIT GJYQËSOR NË KOSOVË

1. Grumbullimi i lëndëve dhe numri i gjyqtarëve

Sistemi gjyqësor në Kosovë njërin prej problemeve akute e ka grumbullimin e madh të rasteve dhe mos-zgjidhjen e tyre. Përveq trashëgimit të një numëri të madh të rasteve nga vitet e kaluara karakteristike është se sistemi gjyqësor në përgjithësi për asnjë vit nuk po arrin të zgjidh të gjitha rastet që i drejtohen atij gjatë vitit. Pra, për çdo vit kemi: bartje të lëndëve që nuk janë zgjidhur në vitin prezent nga gjykata, lëndë nga vitet e kaluara, dhe bartjen nga vitit prezent në vitin e ardhshëm. Sipas të dhënave të Departamentit të Statistikës pranë Sekretariatit të Këshillit Gjyqësor të Kosovës lidhur me punën dhe efikasitetin e gjykatave të rregullta kemi këto të dhëna:

	Numri i lëndëve të pranuar në vitin 2008	Numri i lëndëve të trashëguara nga 2007	Numri i rasteve të kompletuara gjatë vitit 2008	Numri i lëndëve të pakryera në fund të vitit
Gjykata Supreme	3706	2889	4196	2399
Gjykata Ekonomike	1484	588	743	1329
Gjykatat e Qarkut	11363	8993	10003	10353
Gjykatat Komunale	309838	150595	278546	181887
Gjithsejtë gjykatat e rregullta	326391	163065	293488	195968

Tabela 1. Numri i rasteve nëpër gjykata. Marrë nga Këshilli Gjyqësor i Kosovës. "Raporti vjetor 2008, statistika e gjykatave të rregullta".

Siç shihet nga shifrat e prezantuara më lartë, efikasiteti i gjyqësorit është në nivel të pakënaqshëm. Kështu nëse analizohet vetëm vitin 2008 lidhur me rastet e pranuar dhe rastet e zgjidhura, atëherë del se vetëm gjykata Supreme ka zgjidhur më shumë raste se sa që i janë paraqitur gjatë vitin 2008. Gjykata Ekonomike ka shkallën më të ulët të efikasitetit, rreth 50% të rasteve ka arritur t'i zgjidh, ku nga 1484 raste të paraqitura ka zgjidhur vetëm 588. Gjykata e Qarkut ka një përqindje të zgjidhjes prej rreth 88% të lëndëve që i janë paraqitur në vitin 2008, dhe Gjykatat Komunale prej rreth 89.9% të lëndëve të zgjidhura.

Tendencë e përafërt shihet edhe në vitin 2009 bazuar në të njëjtin burim. Përpos Gjykatës Supreme që ka numër më të madh të lëndëve të zgjidhura në raport me lëndët e reja, me efikasitet prej 114%, të gjitha Gjykatat tjera të rregullta janë me efikasitet të

ulët, pra me numër më të vogël të lëndëve të zgjidhura në raport me lëndët që i janë drejtuar në atë periudhë. Kështu efikasiteti i Gjykatës Ekonomike është 98%, i Gjykatës së Qarkut 94%, dhe i Gjykatave Komunale 93%.

	Numri i lëndëve të pranuar në gjastë-mujorin e parë 2009	Numri i lëndëve të trashëguara nga 2008	Numri i rasteve të kompletuara gjatë gjastë-mujorit parë 2009	Numri i lëndëve të pakryera në fund të gjastë-mujorit parë 2009
Gjykata Supreme	1702	2399	1941	2160
Gjykata Ekonomike	477	1329	469	1337
Gjykatat e Qarkut	5523	10353	5201	10675
Gjykatat Komunale	185894	177560	173345	190109
Gjithsejtë gjykatat e rregullta	193596	191641	180956	204281

Tabela 2. Numri i rasteve nëpër gjykata. Marrë nga Këshilli Gjyqësor i Kosovës. “Raporti Gjastë-mujorit të parë 2009, statistika e gjykatave të rregullta”.

Sa u përket arsyeve të një numëri kaq të madh të rasteve të pazgjidhura, përfaqësuesit e gjykatave e arsyetojnë me numër të vogël gjyqtarësh dhe numër të lartë të rasteve. Edhe pse një pohim i tillë qëndron, paraqiten edhe një varg elementesh tjerë që kanë një ndikim shumë të rëndësishëm në numrin kaq të madh të rasteve të pazgjidhura. Disa nga këto elemente janë edhe: mënyra e rregullimit të sistemit gjyqësor dhe prokuroria me ligje sistimore, sistemi i ndarjes së punës mes gjyqtarëve, menaxhimit efikas të rasteve, profesionalizmi, mekanizmat e kontrollit të punës së gjyqtarëve, transparenca në punë, sistemi i përgjegjesisë së gjyqtarëve etj. Pikërisht këto janë elementet që do të analizohen më tutje në raport.

Sipas Këshillit Gjyqësor të Kosovës, gjegjësisht Departamentit të Statistikës, në publikimin e “Raportit mbi punën e gjykatave gjatë vitit 2008” Kosova ka një numër prej 269 Gjyqtarësh që shërbejnë për një numër prej rreth 2.2 milionë njerëz. Një mënyrë e mirë për ta testuar pohimin se a është vetëm numri i gjyqtarëve që ndikon në efikasitetin e gjyqësorit është krahasimi i numrit të gjyqtarëve për kokë banori në Kosovë me vendet tjera. Kjo bëhet duke llogaritur numrin e gjyqtarëve që shërbejnë për 100.000 banorë. Nga vende të ndryshme kemi këtë pasqyrë:

Numri i gjykatësve për 100.000 banorë	
Korea Jugore	3.3
Shqipëria	7.4
Shtetet e Bashkuara të Amerikës	9.8
Franca	11.1
Kosova	14.2
Maqedonia	31.1
Rumania	15.7

Tabela 3. Numri i gjykatësve për numër banorëve

Nga tabela lartë shihet se ka vende me sistem shumë efikas gjyqësor që kanë numër shumë më të vogël të gjyqtarëve sikurse është edhe rasti i SHBA-ve, Francës. Në anën tjetër, ndodhet Shqipëria që ka 7.4 gjykatës për 100.000 banorë, gati përgjysmë më pak gjyqtarë për kokë banori se Kosova. Nga këto të dhëna konkludohet se nuk është numri i gjyqtarëve çdo herë faktori i vetëm dhe më i rëndësishëm për një sistem gjyqësor efikas dhe profesional, por ekzistojnë edhe faktorë tjerë, të përmendur më lartë, ndër të cilët me rëndësi të madhe është forma e organizimit të sistemit gjyqësor.

Sa i përket mënyrës së organizimit të sistemit të drejtësisë në Kosovë, tash së fundi është bërë edhe përzgjedhja e një numri kandidatësh të cilët i kanë filluar trajnimet për aplikimin e sistemit të noterisë. Këta kandidatë fillimisht e kanë kaluar fazën e parë të një testimi lidhur me këtë sistem. Të gjitha këto procedura janë bazuar në Ligjin për Noterinë që është në fuqi në Kosovë. Pritet që me aplikimin e këtij sistemi gjykatat të lirohen nga numri i madh i rasteve. Sipas Ligjit mbi Noterinë parashihet që noterët të kenë përgjegjësi në kryerjen e shumë çështjeve jashtë-kontestimore. Pra, ky është një shembull se si në mënyra të ndryshme mund të reformohet sistemi gjyqësor dhe të lirohet nga ngarkesa e madhe.

Qeveria e Kosovës në “Planin për partneritet evropian” në pjesën që ka të bëjë me sistemin Gjyqësor në Kosovë ka paraparë që në afatin kohor të tre mujorit të katërt të vitit 2008 të rritet numri i gjykatësve në 80, në mënyrë që ndër të tjera të rritet edhe efikasiteti i Gjykatave. Kjo rritje jo që nuk është bërë, por përkundrazi numri i gjyqtarëve aktual që punojnë në sistemin Gjyqësor të Kosovës vetëm është zvogëluar. Gjatë muajve të fundit, e sidomos pas testit të Etikës, test i cili bën pjesë në fazën e riemërimit të gjyqtarëve dhe prokurorëve ekzistues dhe emërimit të anëtarëve të rinj, një numër në rritje i gjyqtarëve kanë dhënë dorëheqje duke bërë që gjendja ekzistuese të jetë edhe më e rëndë.

2. Ndarja e rasteve mes gjyqtarëve dhe menaxhimi lëndëve

Elementet që do të ndikonin në efikasitetin dhe llogaridhënien e gjyqësorit janë edhe ekzistimi i një sistemi të paanshëm dhe transparent gjatë ndarjes së rasteve mes gjyqtarëve dhe menaxhimit elektronik të rasteve. Këto elemente kanë rëndësinë e tyre po ashtu edhe në respektimin e parimeve bazë të punës së gjyqësorit që janë pavarësia e tij nga ndikimet e ndryshme të jashtme dhe të brendshme dhe objektiviteti e profesionalizmi. Sistemi gjyqësor në Kosovë karakterizohet pikërisht me parregullsi të mëdha në këtë fushë, ku si shembull lëndët nga lëmia e njëjtë të dorëzuara në vitin 2009 zgjidhen po në këtë periudhë derisa lëndët e viteve të mëhershme ende presin.

Në sistemin gjyqësor të Kosovës edhe pse do të duhej të ketë një sistem të kriterëve në bazë të të cilave bëhet shpërndarja e rasteve tek gjyqtarët, raportet e EULEX-it që merren me monitorim të punës gjykatave² pohojnë se implementimi i një sistemit tillë është shumë i dobët. Sistemi i ndarjes së lëndëve mes gjyqtarëve është i rregulluar nga vetë gjykatat e caktuara.

Kështu praktikohen një laramani sistemesh të ndarjes së lëndëve mes gjyqtarëve ku bëjnë pjesë: sistemi i ndarjes çift-tek, sistemi me alfabet, sistemi i ndarjes bazuar në një numër lëndësh me radhë që shkojnë tek një gjyqtar e pastaj radha tjetër tek tjetri, caktimi i lëndëve nga vetë kryetari i gjykatës përkatëse etj. Asnjë nga këto sisteme të lartpërmendura nuk është i duhuri për të siguruar se rastet nuk do të caktohen në mënyrë preferenciale apo pa ndikime tek gjyqtari i caktuar, pasi tek të gjithat sistemet ka mekanizma që lejojnë mundësi të caktimit të një lënde tek gjyqtari i caktuar. E njëjta situatë është e pranishme edhe në prokuroritë publike.

Tek sistemi i ndarjes së lëndëve çift-tek, ekziston mundësia që personeli i gjykatës apo prokurorisë të vonojë regjistrimin e çështjes së caktuar dhe sipas preferencës ta dërgojë tek gjyqtari apo prokurori i caktuar. Pra një lëndetë dorëzuar i ndërrohet radha dhe varësisht çift apo tek i caktohet gjyqtarit apo prokurorit i cili synon ta ketë atë lëndë. Po ashtu edhe sistemi i caktimit të lëndëve nga kryetari i gjykatës, i jep mundësi të njëjtit që lëndët t'i ndaj sipas interesave të tij. Kjo është në kundërshtim me principet themelore të punës së sistemit gjyqësor, i cili kërkon pavarësi të plotë dhe paanshmëri e objektivitet. Si shembulli më i keq që përdoret në raportin e EULEX janë rastet kur edhe pas caktimit të rasteve gjyqtarët i ri-caktojnë dhe i rishpërndajnë rastet në mes veti.

Gjatë intervistës së zhvilluar me Kryeprokuroren e Shtetit z. Hilmi Zhitija, ai pranon se me sistemin aktual të ndarjes së lëndëve ka mundësi për manipulime të tilla. Mirëpo, përpos që mund të ndodh që lëndët të ndahen dhe të merren sipas preferencës së vetë

² EULEX Report Programme – July 2009

prokurorëve, në raste më të rënda mund të ndodh edhe zhdukja apo fshehja e lëndës. Për zhdukje të lëndëve, z. Zhitija thotë se është shumë e vështirë të bëhet pasi lënda qysh në fillim regjistrohet dhe evidentohet dhe kurdoherë mund kërkohej përgjegjësi për të, për më tepër ai nuk ka ndonjë informacion që të ketë ndodhur zhdukje e lëndëve në institucionin që drejton. Sa i përket fshehjes së lëndëve, Kryeprokurori i Shtetit pohon se vetë ai ka pasur rast të tillë kur i ka gjetur një prokurori një lëndë shumë të ndjeshme të fshehur në sirtarë.

Në mos-efikasitetin e sistemit gjyqësor ndikim të madh ka edhe mënyra e menaxhimit të rasteve në procedurë. Është i njohur fakti se në Kosovë tej zgjaten procedurat gjyqësore, e madje në disa raste të kontesteve civile që ka pasur Qendra për Avokim dhe Këshilla Ligjore (QAKL) procedurat zgjasin deri në 10 vite deri në një aktgjykim përfundimtar. Procedura tjera që zgjasin janë edhe ato të trashëgimisë. Përderisa në njërin anë janë të pranishme këto tejzgjatje, në anën tjetër ekzistojnë palë të cilave të njëjtat konteste civile e trashëgimore u përfundohen brenda pak ditëve ose javëve. Për këtë shkak lindin edhe dyshimet e bazuara për keqpërdorime e korrupsion.

Rezultatet e mungesës së një mënyre objektive e transparente të ndarjes së rasteve dhe menaxhimit të tyre në procedurë (sistem kompjuterik që veçse ekziston, por nuk implementohet) shihen nga Raporti i BIRN³, më konkretisht efikasitetin e disa gjykatësve në Gjykatën e Qarkut Pejë:

Emri i gjykatësit	Numri i rasteve të zgjidhura për një muaj
Esat Shala	99 raste të zgjidhura
Sudan Gorani	0 raste të zgjidhura
Ukë Muqaj	17 raste të zgjidhura
Muharrem Shala	23 raste të zgjidhura

Tabela 4. Efikasiteti i gjykatësve në Gjykatën e Qarkut në Pejë.

Lidhur me këtë lind një pyetje, se si është e mundur që një gjyqtar të jetë në gjendje të zgjidh 99 raste për një muaj derisa tjetri asnjë lëndë të vetme, apo gjyqtarët tjerë me 17 e 23 lëndë? Si caktohet radha e gjykimeve dhe si është e mundur që një qytetari një kontest të mos i zgjidhet për vite të tëra ndërsa tjetrit brenda pak ditëve? Pra këtu, për këto shkaqe edhe lindin mekanizmat për keqpërdorim ku për shkak të nevojës që një procedurë të kryhet më shpejtë qytetarët vihen në pozitë të kërkojnë zgjidhje tjera si të paguajnë mito ose të përdorin lidhje familjare e shoqërore.

Zgjidhja më e mirë do të ishte përdorimi i Sistemit Informativ të Menaxhimit të Lëndëve. Përmes përdorimit të këtij sistemi do të bëhej automatizimin e funksionimit të punës në të gjitha gjykatat. Ndarja e rasteve përmes këtij sistemi elektronik do të

³ Rrjeti Ballkanik i Gazetarisë Hulumtuese – “Monitorimi i Gjykatave”, Qershor 2009

bëhej sipas probabilitetit dhe në mënyrë automatike, pa mundësi të ndërhyrjes nga personat e interesuar. Për më tepër edhe menaxhimi dhe fazat e procedurës do të mund të përcilleshin lehtë përmes kësaj mënyre. Ky sistem e bën shumë më të lehtë këtë përcjellje e po ashtu gjyqtarët do të mund të thirreshin në përgjegjësi për mos respektimin e radhës së shqyrtimit të lëndëve.

Megjithëse Sistemi Informativ i Menaxhimit të Lëndëve ekziston, dhe për më tepër që në Prill 2009 Zyra Ndërlidhëse e Komisionit Evropian ka instaluar 616 kompjuterë të rinj me programin përkatës pikërisht për zbatimin e këtij sistemi, ky sistem ende nuk aplikohet në punët e gjykatave tona.

3. Procedimi i lëndëve lidhur me korrupsionin

Në përgjithësi opinioni publik nuk është i kënaqur me rezultatet e deritanishme të luftës kundër korrupsionit dhe korrupsionin e shohin si një dukuri shumë të përhapur. Kjo vërtetohet edhe me rezultatet e Barometrit Global të Korrupsionit 2009 (Transparency International) ku vërehet një shkallë e lartë e përhapjes së korrupsionit, dhe në shumë sektorë edhe rritje e shkallës së korrupsionit në krahasim me vitin 2007. Nga shkalla 1 që paraqet një vend pa prezencë të korrupsionit, e deri në shkallën 5, që paraqet nivelin ekstrem të korrupsionit, në Kosovë kemi këto rezultate:

	<i>Partitë Politike</i>	<i>Parlamenti</i>	<i>Sektori Privat</i>	<i>Media</i>	<i>Shërbyesit civilë</i>	<i>Gjyqësori</i>
2007	3.8	3.5	3.1	2.5	/	3.5
2009	3.8	3.4	3.7	2.3	3.3	4.0

Tabela 5. Niveli i korrupsionit në Kosovë sipas sektorëve (Marrë nga Global Corruption Report 2007 dhe 2009)

Element që përdoret për matjen e korrupsionit është edhe përqindja e qytetarëve që kanë paguar mito në 12 muajt e fundit, instrument i zhvilluar nga Transparency International (TI) që përdoret në Barometrin Global të Korrupsionit. Sipas TI në Kosovë 13% e qytetarëve kanë paguar mito në 12 muajt e fundit për kryerjen e shërbimeve të ndryshme ose favoreve. Ky rezultat është shumë shqetësues, sidomos kur rezultate të ngjashme kemi në vendet si Bjellorusia me 13% e Nigeria me 17%, derisa vendet e Bashkimit Evropian sikurse Danimarka, Holanda e Zvicra kanë vetëm 1% të qytetarëve që paguajnë mito. Po ashtu edhe vendet e rajonit kanë shifra shumë më të ulëta, si Kroacia me 4%, Maqedonia me 4% e Turqia me vetëm 2% të qytetarëve që kanë paguar mito në 12 muajt e fundit.

Gjithashtu edhe anketimet e bisedat direkte të zhvilluara me qytetarë nga ana e Qendrës për Avokim dhe Këshilla Ligjore flasin për pakënaqësi të mëdha sa i përket rezultateve

në luftë kundër korrupsionit.

Një prej çështjeve shumë të debatuar dhe për të cilën hidhen akuza nga të gjitha institucionet përgjegjëse në adresë të njëra tjetrës janë pikërisht çështjet të cilat lidhen me suksesin në luftën kundër korrupsionit dhe dënimin e kryerësve të veprave të tilla.

Agjensioni Kosovar Kundër Korrupsionit (AKK) si një prej mekanizmave përgjegjës për luftimin dhe parandalimin e korrupsionit është institucion i pavarur i formuar me Ligjin Kundër Korrupsionit shpallur nga Kuvendi i Kosovës më datë 22 Prill 2005. AKK-ja ka funksion në procedimin e rasteve të dyshuara në prokurori për procedim të mëtejme penal. AKK-ja gjatë vitit 2007 dhe 2008 ka dërguar në prokurori 100 raste dhe sipas Mentor Borovcit, Drejtor i Departamentit për Strategjinë Anti-korrupsion dhe Hetime Administrative shumë pak prej tyre janë kryer me sukses duke mos dhënë shifra konkrete. Po ashtu, sipas Borovcit problemet në prokurori kanë të bëjë me numrin e vogël të prokurorëve dhe gjyqtarëve, kushteve jo të mira, ndërhyrjet nga jashtë dhe korrupsioni brenda këtyre institucioneve.

Borovci pohon që problemi kryesor që kanë në raport me prokuroritë gjegjëse është mos procedimi i këtyre rasteve përkundër shumë fakteve të gjetura nga AKK-ja gjatë hetimeve. Për më tepër ai deklaron se në shumë raste AKK-ja ka gjetur prova bindëse për ekzistimin e korrupsionit, por të cilat prova nuk janë trajtuar nga prokuroria si duhet. Tashmë AKK-ja ka nënshkruar një marrëveshje bashkëpunimi me EULEX dhe një sërë çështjesh veçse iu janë drejtuar EULEX.

Sipas teorisë juridike, Kodi i Procedurës Penale parasheh që të gjitha të gjeturat të cilat mund të përdoren në cilësinë e provës gjatë gjykimeve, po ashtu parasheh edhe organet përgjegjëse për mbledhjen e provave. Në anën tjetër Kryeprokurori i Shtetit z. Hilmi Zhitija duke elaboruar legjislacionin aktual, sqaron mungesat me ndikim direkt në procedimin e lëndëve anti-korrupsion. Sipas Kryeprokurorit të Shtetit ky Kod nuk e njeh Agjensionin Kundër Korrupsionit si organ përgjegjës për mbledhjen e provave. Prandaj, të gjitha të gjeturat e AKK-së, prokurorisë i shërbejnë vetëm si elementë për të filluar hetimet, e kursesi si prova. Pra, nëse prokuroria në materialet e siguruar nga AKK-ja gjenë elemente të korrupsionit rishtas duhet filloj hetimet që nga fillimi, gjë që rezulton me një punë të dyfishtë nga ana e institucionit.

Sa i përket hetimeve të bëra nga ana e vetë prokurorisë për numrin e madh të rasteve të dërguara nga ana e Agjensionit Anti-Korrupsion dhe rasteve tjerat të dyshuara të korrupsionit, zoti Zhitia deklaron se ka mungesa të mëdha të kapaciteteve. Kështu për shumë lëndë, ai deklaron se është e nevojshme të bëhen hetime në nivel ekspertësh nga ana e Policisë për Krime Ekonomike, dhe se aty lëndët nuk kthehen me nga 2 vite. Në rastet më të rënda ai pohon se punonjësit e Policisë për krime Ekonomike në momentin kur kanë shkuar të zhvillojnë hetime në kompani si Posta dhe Telekom

Kosovës, KEK-u janë joshur me paga shumë më të larta dhe kanë lënë punën në Polici për tu punësuar në ato institucione.

4. Roli i prokurorive në seancat gjyqësore dhe rezultatet e tyre

Prokuroria është organ themelor në fazën e hetimeve paraprake. Prokuroria mund të kryej çfarëdo veprimi, që është i paraparë edhe me Kodin e Procedurës Penale, i cili është i nevojshëm për të vërtetuar ekzistimin dhe autorin e veprës penale. Pra, prokuroria paraprakisht bën përgatitjen e çështjes, provave dhe e dërgon për procedim në gjykatë. Në një formë nga vetë puna e prokurorisë, administrimit të provave nga ana e saj, varet edhe shpallja e dënimeve meritore nga ana e gjykatës.

Shumë elemente ndikojnë në një efikasitet, objektivitet dhe profesionalizëm të prokurorisë, por këtu do të ndalemi vetëm tek bashkëpunimi institucional polici-prokurori, krijimi i policisë gjyqësore, dhe krijimi i njëjve të specializuara nga ana e prokurorisë.

Gjetja e parë është se nuk ka një kontinuitet të përcjelljes së një rasti nga i njëjti prokuror. Pra, njëri prokuror i zhvillon hetimet, tjetri i merr pjesë në procedurën paraprake, tjetri në shqyrtimin kryesor. Kjo padyshim se është një gjetje negative për arsye se nëse prokurorët ndërrohen në të njëjtin rast edhe argumentimi i çështjes në gjykatë do të jetë me i dobët për shkak të përcjelljes së tërë informatave lidhur me rastin nga njëri prokuror tek tjetri dhe mënyrës së administrimit të provave.

Në njërën anë edhe roli i policisë është i madh në hetimin dhe zbulimin e veprave penale, madje pjesë të tëra të hetimeve kryhen nga vetë policia, e kjo duhet të ndodh nën autorizimin dhe direktivat e prokurorit. Mirëpo pikërisht këtu paraqitet një problem, pasi në shumicën e rasteve prokurorët nuk dalin fare në vendin e ngjarjes dhe të gjitha veprimet kryhen vetëm nga policia.

Në intervistën e zhvilluar me gazetaren e “Express” Selvije Bajrami, e cila mbulon fushën e drejtësisë, ofrohen informacione mbi kushtet e rënda me të cilat ballafaqohen prokurorët e Kosovës të cilët nuk kanë siguri të mjaftueshme, pagesa të dobëta dhe nuk u paguhen as shpenzimet e udhëtimit për në vendin e ngjarjes, dhe në rastet më të rënda u ndodh shpesh që për tek vendi i ngjarjes të udhëtojnë së bashku me familjarët e viktimave.

Në Kosovë sipas rregullativës ligjore parashikohet të krijohet policia gjyqësore që do të kishte për mision kryerjen e hetimeve kur i besohen nga ana e prokurorit. Fatkeqësisht kjo strukturë ende nuk është krijuar dhe nuk është funksionale edhe pse është planifikuar për një kohë të gjatë. Momentalisht funksionin e policisë gjyqësore e kryejnë njësitë e hetuesisë pranë Policisë së Kosovës.

Sipas EULEX bashkëpunimi institucional polici-prokurori dhe krijimi i njësive të specializuara nga ana e prokurorisë paraqesin mangësi në prokurorinë e Kosovës. Ata kanë gjetur se asnjë Zyrë e Prokurorisë nuk ka njësi të veçanta për luftimin e llojeve të caktuara krimeve, me përjashtim të një prokurorie të Qarkut që ka një prokuror të specializuar për rastet e armëmbajtjeve pa leje. Specializimi është mëse i nevojshëm duke filluar nga prokurorët anti-korrupsion dhe të krimeve ekonomike, për të mitur, armëmbajtjeve pa leje, vrasje dhe fusha tjera. Kjo duke u bazuar në nevojën për specializim në këto fusha për shkak të strukturës së tyre komplekse.

Po ashtu, shqetësuese mbetet gjetja e EULEX për mosbashkëpunim në nivel institucional në mes të policisë së Kosovës dhe Prokurorisë. Bashkëpunimi në mes këtyre institucioneve bëhet në baza të përkohshme për raste të caktuara. Nuk ka bazë institucionale të bashkëpunimit dhe të diskutimit të përbashkët të rasteve në mes të Policisë së Kosovës dhe Prokurorisë. Ky bashkëpunim institucional besohet se do të ndikonte në ndërtimin më të mirë të rasteve që dërgohen për procedim në gjykata nga ana e prokurorisë.

Në këto dy çështje Kryeprokurori i Shtetit z. Hilmi Zhitija arsyeton se është i vetëdijshëm për nevojën e specializimit të prokurorëve, por me kapacitete aktuale ky specializim është i pamundshëm. Numri aktual i prokurorëve sipas tij është rreth 60. Gjithashtu edhe për sa i përket bashkëpunimit institucional me policinë, ai prapë arsyetohet me numër të vogël të prokurorëve dhe mungesë të kohës për prokurorët për kooperim me policinë pasi ata duhet të jenë në seanca të zhvillojnë hetime etj.

Tejzgjatja e disa procedurave të ndjeshme dhe me interes për publikun, mos gjetja e autorëve të veprave penale, e në disa raste edhe lirimi i disa personave të dyshuar ka ndikuar në besueshmërinë shumë të ulët të tërë sistemit të drejtësisë në Kosovë. Gjyqësia në Kosovë sot radhitet si njëra ndër institucionet me besueshmërinë më të ulët sipas Raportit të Parajlmërimit të Hershëm nga UNDP, apo si institucioni më i korruptuar në Kosovë sipas Transparency International.

5. Profesionalizmi i gjyqtarëve

Nga këndi i shoqërisë civile nuk është i mundur të bëhet vlerësimi i profesionalizmit të gjyqtarëve dhe punës së gjykatave. Për më tepër, është e vështirë të thuhet nëse kemi të bëjmë me shkelje me qëllim përfitimi apo lëshime për shkak të mos-dijes. Profesionalizmi i gjykatave është pikë shumë e ndjeshme, kontrolli i së cilës duhet bërë nga ana e organit më të lartë kontrollues të gjykatave. Ky organ në Kosovë është Këshilli Gjyqësor i Kosovës (KGJK), më konkretisht Komisioni për Administrimin e Gjykatave që funksionon në kuadër KGJK-së. Mirëpo një komision i tillë është jo-funksional për një kohë të gjatë dhe asnjëherë nuk ka bërë një vlerësim të tillë.

Për një vlerësim të tillë të profesionalizmit të gjyqtarëve do të përdorim katër kritere të tërthorta: rezultatet e gjyqtarëve në testin e etikës gjatë procesit të ri-emërimit të gjyqtarëve, të dhënave statistikore mbi kthimin e lëndëve në rigjykim, ankesat e qytetarëve në QAKL dhe mënyra të vendosjes lëndëve që lënë hapësira të mëdha për dyshime.

Procesi i ri-emërimit të gjyqtarëve bëhet nga ana e Komisionit të Pavarur Gjyqësor dhe Prokurorial (KPGJP), që është trup autonom në kuadër të Këshillit Gjyqësor të Kosovës (KGJK). Qëllimi i KPGJP-së është kryerja e një rishikimi gjithëpërfshirës, në tërë Kosovën, mbi përshtatshmërinë e kandidatëve, gjyqtarëve ekzistues dhe aspirantëve për pozitën e gjyqtarit dhe prokurorit që janë parashtrues të kërkesave për emërim të përhershëm në këto pozita. Në kuadër të kësaj përzgjedhje këta kandidatë i janë edhe një testi të etikës. Ka qenë shqetësues fakti që një numër jo i vogël i gjyqtarëve dhe prokurorëve me një karrierë të gjatë në sistemin e drejtësisë në Kosovë kanë rënë pikërisht në këtë test bazik. Kjo lë shumë hapësira për të dyshuar edhe në vetë punën e tyre gjatë kohës sa kanë shërbyer në sistemin e drejtësisë në Kosovë.

Fakti i dytë në bazë të së cilit do testohet profesionalizmi i gjyqtarëve të sistemit të drejtësisë në Kosovë është numri i lëndëve që kthehen në rigjykim për shkak të shkeljeve. Në teorinë juridike një lëndë kthehet në rigjykim nga gjykata e shkallës së dytë kur ka lëshime dhe gabime në marrjen e aktgjykimit nga ana e gjykatës së shkallës së parë, gjë që ka ndikuar direkt në një aktgjykim të tillë. Lëndët civile janë lëndët lidhur me të cilat paraqiten ankesat më të mëdha për shkelje në tejjzgjatjen e procedurave. Po sipas statistikave të EULEX, 43.6% të rasteve të përfunduara në konteste civile janë raste tek të cilat gjykata e shkallës së dytë ka anuluar vendimin e shkallës së parë dhe i ka kthyer në rigjykim për shkak të shkeljeve dhe lëshimeve.

Rast tjetër ilustrues ka dhënë edhe Kryeprokurori i Shtetit të Kosovës Z. Zhitija i cili na njofton me një rast të ndjekjes penale nga ana e prokurorisë publike ku shkalla e parë dhe e dytë të pandehurin e shpallin të pafajshëm derisa duhet që lënda të shkojë në Gjykatën Supreme që personi i akuzuar të shpallet i fajshëm dhe të dënohet.

Çështje shqetësuese në opinin paraqet edhe zgjidhja e ndryshme në raste të njëjta. Ende Gjykatat në çështje civile, penale e administrative nuk kanë krijuar një praktikë të njëjtë të vendimmarrjes për raste afërsisht të njëjta. Aq më keq, ekzistojnë raste praktike kur për çështje të njëjtë tek palët e ndryshme vendimet janë kontradiktore me njëra tjetrën. Gazetarja Selvije Bajrami nga gazeta “Express”, po ashtu ofron shembuj ilustrues të vendimeve gjyqësore që lënë hapësira të mëdha për të dyshuar. Sipas gazetares në fjalë, nga dy raste që ka monitoruar, njëri person është dënuar me 2.5 vite burgim për vjedhjen e një kasetofoni, derisa një person tjetër për trafikimin e tri femrave është dënuar me 7 muaj burgim.

Po ashtu edhe vetë ankesat e qytetarëve janë shumë të mëdha lidhur me profesionalizmin e gjyqtarëve dhe sjelljet e tyre. Përpos ankesave për ofendime, telefonata gjatë gjykimeve, ata flasin edhe për shkelje të qëllimshme dhe të paqëllimshme që drejtpërdrejtë ndikojnë në vendimin përfundimtar. Kështu, në QAKL ka pasur raportime për keqpërdorim të lidhjeve familjare me gjyqtarin, gjë që ka pasur efekt në vendimin e marrë.

6. Rregullsia e mbajtjes së seancave gjyqësore

Nga raportet e organizatave që merren direkt me monitorimin e punës së gjykatave në Kosovë, por edhe nga raporti i Qendrës Për Avokim dhe Këshilla Ligjore (QAKL) mbi rastet e korrupsionit dhe të dhënat që qytetarët japin në këtë qendër lidhur me rrjedhat e procedurave gjyqësore rrjedh përfundimi se kemi të bëjë me parregullsi shumë të mëdha dhe një kaos të vërtetë në mbarëvajtjen e proceseve gjyqësore në Kosovë. Shkeljet më të shpeshta, që ka gjasa të jenë apo jo të implikuar në afëra korruptive, janë: ndërprerja e seancave për biseda në telefon ku palët dyshojnë për “pazarlëqe”, ofendimet personale, respektimi i kodit të veshjes, përdorimi i duhanit, mbajtja e seancave në zyra, mosrespektimi i kohës së fillimit të seancave etj.

Në kuadër të programit të Qendrës Për Avokim dhe Këshilla Ligjore (QAKL), që ka komponentin e ofrimit të ndihmës ligjore falas për qytetarë, të shumtë kanë qenë ata që janë ankuar sa u përket ofendimeve me karakter personal nga ana gjyqtarëve. Në disa raste qytetarët kanë deklaruar se paraprakisht gjyqtari i lëndës edhe u ka kumtuar rezultatin se kanë humbur lëndën para se ajo të përfundojë.

Parregullsi ka edhe në respektimin e orarit të gjykimeve. Nga publikimi i BIRN “Monitorimi i Gjykatave” vërehet se nga totali i 513 gjykimeve që janë monitoruar, vetëm 188 raste kanë filluar në kohë, derisa 304 raste kanë filluar me vonesë dhe 21 prej tyre nuk janë mbajtur fare.

Po ashtu, mbajtja e gjykimeve në salla, përdorimi i telefonave mobil dhe duhanit janë raste mjaft të shpeshta. Sipas BIRN nga 513 gjykime të monitoruara 375 janë mbajtur në zyra edhe pse ka ndodhur që gjatë asaj kohe të ketë salla të zbrazëta. Një praktikë e tillë nuk është e dëshirueshme pasi që zyrat nuk mund të ofrojnë elementet bazike teknike për gjykim si, inçizimin e seancës, hapësirën e nevojshme, vendin e prokurorit, avokatëve e gjyqtarit, nuk ofrojnë kushtet për pjesëmarrjen e publikut etj. Përpos mbajtjes së këtyre gjykimeve në zyraato gjithashtu kanë qenë të shoqëruara edhe me përdorim të shpeshtë të telefonit dhe duhanit nga gjyqtarët. Në QAKL një qytetar ka raportuar për rastin e tij ku për shkak të kushteve të tij shëndetësore nuk mund të duronte një ambient të mbyllur me tym duhani dhe ka kërkuar nga gjyqtari që të ndërpresë pirjen e duhanit. Gjyqtari jo vetëm që nuk e kishte ndërprerë, por sipas qytetarit

edhe e kishte ofenduar edhe pse çështja ishte shumë e ndjeshme dhe me rëndësi të madhe për palën. Qytetari ishte i detyruar që për shkak të problemeve të tij shëndetësore të lëshoj seancën.

Probleme tjera vërehen edhe për sa i përket kodit të veshjes dhe kodeve tjera. Këtë e konfirmon edhe gazetarja Selvie Bajrami nga “Express”, duke deklaruar se pas tri viteve punë në përcjellje të gjykatave ka vërejtur mos respektim të kodit të veshjes e më interesant që pas tri viteve e ka parë çekanin e gjyqtarit për herë të parë dhe atë jo në sallën e gjykimit, por në korridor.

Në praktikë në sistemin e gjyqësisë së Kosovës shpesh haset edhe përdorimi i telefonave celularë gjatë seancave. Madje ka raste edhe të ndërprerjeve të seancës për shkak të bisedave telefonike. Kjo praktikë ka bërë që për më tepër qytetarët të dyshojnë dhe të raportojnë në QAKL për dyshime për korrupsion, duke parë në disa raste rëndësisë që i jepet telefonatës dhe ndryshimit të qëndrimit nga ana e gjyqtarit dhe fillimit të sjelljeve arrogante ndaj njëres palë.

KONTROLI NDAJ GJYQËSORIT

1. Këshilli Gjyqësor i Kosovës (KGJK)

Sipas rregullimit kushtetues, nenit 108 të Kushtetutës së Republikës Kosovës, institucioni me përgjegjësi të më të mëdha lidhur me sistemin gjyqësor në Kosovë është Këshilli Gjyqësor i Kosovës. Përgjegjësi të këtij institucioni janë:

- KGJK si institucion plotësisht i pavarur në ushtrimin e funksioneve të tij siguron pavarësinë dhe paanësinë e sistemit gjyqësor në Kosovë (neni 108, pika 1 dhe 2, Kushtetuta Kosovës).
- KGJK është përgjegjës për inspektimin gjyqësor, administrimin gjyqësor, përpilimin e rregullave për gjykata në pajtim me ligjin, punësimin dhe mbikëqyrjen e administratorëve të gjykatave, hartimin dhe mbikëqyrjen e buxhetit për gjyqësorin, përcaktimin e numrit të gjyqtarëve në secilin juridiksion dhe bën rekomandime për themelimin e gjykatave të reja. Themelimi i gjykatave të reja bëhet me ligj (neni 108, pika 5, Kushtetuta e Kosovës).

KGJK është themeluar në pajtim me Rregulloren e UNMIK-ut Nr. 2005/52 të datës 20 dhjetor 2005 Mbi Themelimin e Këshillit Gjyqësor të Kosovës. Këshilli Gjyqësor i Kosovës përpos që po përballet me kritika nga më të ndryshmet sikurse janë ndikimet politike, centralizimi i pushtetit, problem të madh e ka edhe funksionalizimin e tij. KGJK nuk është funksional që nga Janari 2009, dhe për më tepër ka pasur pauza në

funksionim e tij edhe në të kaluarën. Aktualisht KGJK-ja është duke funksionuar, por me përbërje të pakompletuar.

Fenomeni i ndërhyrjeve politike në emërime dhe në përgjithësi i politizimit të institucioneve që do të duhej të jenë të pavarura është prezent në shoqërinë tonë dhe përmendet në shumicën e raporteve përfshirë edhe Raportin e Progresit të Bashkimit European për vitin 2009. Shqetësime nga ana e EULEX ngriten edhe në Programme Report ku thuhet që “EULEX”-i ka vlerësuar se kapaciteti i KGJK-së për ta siguruar një gjyqësor të pavarur të Kosovës është brengosës për shkak të përbërjes së KGJK-së, i cili nënkupton një përfshirje të konsiderueshme të pushtetit politik në procesin e vendim marrjes”.

Sipas Kushtetutës së Republikës së Kosovës, përbërja e Këshillit Gjyqësor të Kosovës është prej 13 antarëve të cilët emërohen në këtë mënyrë: Pesë(5) anëtarë janë gjyqtarë që zgjidhen nga ana e gjyqësorit, katër(4) anëtar i zgjedhin deputetët e Kuvendit të Kosovës, ku së paku 2 prej tyre janë gjyqtarë, dy(2) anëtarë i zgjedhin përfaqësuesit e pakicës serbe në Kuvendin e Kosovës, dhe dy(2) i zgjedhin përfaqësuesit e pakicave tjera po ashtu në Kuvendin e Kosovës. Pra, në tërësi nga trembëdhjetë(13) anëtarët e Këshillit Gjyqësor të Kosovës tetë(8) zgjidhen nga forcat politike në Kuvendin e Kosovës. Kjo praktikë e Kosovës është në kundërshtim edhe me Rekomandimin e Këshillit të Europës Numër R(94) 12 që precizon se nuk duhet të ketë ndërhyrje nga pushtetet tjera në organin më të lartë që merret me emërimin dhe përzgjedhjen e gjyqtarëve, pra me organin që administron gjykatat.

Fushë tjetër ku adresohen kritika është centralizimi i pushtetit në organet më të larta menaxhuese, edhe për sa i përket sistemit gjyqësor si dhe atij prokurorial. As Gjykatat e as prokuroritë nuk kanë asnjë kompetencë për sa i përket emërimeve në staf të administratës dhe menaxhimit të resurseve financiare, bazuar në përfaqësuesit e po këtyre institucioneve. Lidhur me administrimin e gjykatave përgjegjës është Sekretariati i Këshillit Gjyqësor të Kosovës. Këtë situatë shumë mirë e ilustron Kryeprokurori i Shtetit z. Hilmi Zhitija, i cili pohon se edhe për shpenzimet lidhur me pjesëmarrjen në ndonjë seminar apo punëtori i duhet t’i kërkojë leje Sekretarit të Përhershëm në Ministrinë e Drejtësisë. Për më tepër, ai tregon se ka vite që kërkon edhe një zëdhënës për institucionin që ai udhëheq, por për shkak të pamundësisë së tij për të punësuar një zëdhënës ende nuk e ka një të tillë. Sa i përket emërimeve në stafin e administratës, zoti Zhitija shton se institucioni i tij madje nuk konsultohet fare madje as tek pranimit i praktikantëve.

2. Vlerësimi i punës së gjyqtarëve

Element kyç për të analizuar funksionimin e sistemit të drejtësisë në Kosovë dhe hapi i parë para se të fillohet me procedurat e rekrutimit të gjyqtarëve të rinj do të duhej të ishte përcaktimi i kritereve në bazë të të cilave do të bëhej monitorimi i punës së gjykatësve. Kjo pasi efikasiteti i punës së gjykatave nuk varet vetëm nga numri i gjyqtarëve por kriter me shumë rëndësi është monitorimi i punës tyre dhe një sistem i përgjegjësive.

Kompetencë për zhvillimin e kritereve për vlerësimin e punëve të gjykatave ka Këshilli Gjyqësor i Kosovës, përkatësisht Komisioni për Administrimin e Gjykatave. Megjithëse një mekanizëm i tillë do të duhej të funksiononte, bazuar në kërkimet e QAKL-së, asnjë vlerësim i tillë i punës së gjyqtarëve nuk është bërë deri më tani.

Të gjeturat e kësaj analize tregojnë se qfarë efekti negativ kanë mungesa e një kontrolli të tillë se sa probleme i shkakton sistemit gjyqësor si tërësi. Vetëm fakti se 43.6% e lëndëve të kontesteve civile të përfunduara janë kthyer në rigjykime për shkak të shkeljeve të gjyqtarëve tregon pa-përgjegjësinë e tyre dhe është njëri prej treguesve për grumbullimin e lëndëve dhe tejzgjatjen e procedurave. Po ashtu fakti se një gjyqtar në Gjykatën e Pejës zgjidh 99 raste derisa tjetri zero ose një tjetër 17 lëndë tregon se në mungesë të një sistemi të tillë gjyqtarët punojnë sipas dëshirave të tyre gjë që paraqet edhe një faktor tjetër në mos-efikasitetin aktual të sistemit të drejtësisë.

Nga mungesa e një sistemi kritereve të vlerësimit të punës së gjyqtarëve rrjedh edhe një çështje tjetër, ajo e ngritjes në detyrë të gjyqtarëve. Pa u thelluar më tepër, nisur nga fakti se që nga pas lufta e deri më tani nuk është bërë asnjë vlerësim i punës së gjyqtarëve rrjedh se edhe ngritjet në detyrë nuk bëhen bazuar në principe të caktuara në bazë të rezultateve të arritura. Për më tepër edhe kjo lë mjaft hapësira për emërimet të larta në bazë të ndikimeve politike, lidhjeve familjare e shoqërore etj.

3. Deklarimi dhe kontrolli i pasurisë

Një prej mjeteve për të parandaluar korrupsionin në sistemin e drejtësisë në Kosovë është edhe deklarimi i pasurisë së gjyqtarëve dhe prokurorëve.

Në Kosovë ka pasur shumë akuza për krijimin e pasurive në vlera të mëdha nga ana e gjyqtarëve. Edhe në debatin televiziv “Jeta në Kosovë” ka pasur akuza në mes të Kryetarit të Gjyqit të Qarkut në Prishtinë, zotit Anton Nokaj dhe avokatit Tomë Gashi për pasuri milionëshe të krijuara përmes korrupsionit në sistemin gjyqësor.

Megjithëse ka shenja pozitive sa i përket rregullimit nga kjo lëmi, duhet pasur parasysh

se përpos deklaramit është e nevojshme që të bëhet edhe verifikimi i prejardhjes së pa-surisë.

TRANSPARENCA

Gjyqësia dhe prokuroria njihen si institucione me transparencë tejet të ulët. Për më tepër prokuroria njihet si institucioni më i mbyllur për publikun sipas një publikimi të dy organizatave jo-qeveritare në Kosovë, YIHR dhe Lëvizjes FOL. Transparenca e institucioneve përpos që ndikon në një besueshmëri më të madhe të qytetarëve dhe bashkëpunim më të madh të tyre, efektin tjetër pozitiv e ka edhe në ndikimin e qytetarëve dhe ekspertëve në kontrollin e punës dhe praktikatat e tyre për rezultate më të mira.

Komunikimi me institucionet e sistemit drejtësisë në Kosovë në përgjithësi është shumë i vështirë si për qytetarët e thjeshtë ashtu edhe për gazetarët. Kështu, Selvie Bajrami deklaroi se asnjë prej institucioneve si gjykatat, prokuroritë, Instituti Gjyqësor i Kosovës nuk kanë zëdhënës dhe ka shumë probleme në komunikim me këto institucione.

Shumë pak gjykime praktikojnë vendosjen e tabelave informuese në hyrje të gjykatave me anë të të cilave do të informohej publiku lidhur me shpalljen e kohës së gjykimeve, ndarjen e rasteve mes gjyqtarëve etj. Për më tepër Gjykatat dhe prokuroritë nuk kanë faqe elektronike ku do të vendosnin materiale të ndryshme informuese për publikun apo edhe shpalljen e kohës së gjykimeve e shumë informata tjera që nuk do të preknin privatësinë e palëve.

Një element tjetër i transparencës dhe rritjes së besimit të qytetarëve në këto institucione është edhe vendosja e marrëdhënieve të afërta e njerëzore me qytetarët. Mirëpo, si administrata e gjykatave dhe prokurorive ashtu edhe vetë gjyqtarët e prokurorët karakterizohen me sjellje mjaft të ashpra në drejtim të qytetarëve. Në QAKL ka pasur raste të shumta kur qytetarët deklarojnë për ofendime nga më të ndryshmet vetëm pse kanë kërkuar një informatë apo kanë shkuar të pyesin për rastin e tyre, procedura e të cilit rast është zgjatur shumë. Ky është edhe një nga faktorët se pse sistemi i drejtësisë ka besueshmëri kaq të ulët.

Shqyrtimi i ankesave të qytetarëve

Aktualisht në Kosovë ankesat e qytetarëve lidhur me rastet e tyre që janë në gjykim diskutohen me Kryetarët e Gjykatave. Kjo praktikë nuk është prej më të mirave për arsye se shkel parimet e paanshmërisë dhe pavarësisë. Lidhur me këtë praktikë ka pasur ankesa edhe në QAKL-ë, ku qytetarët duke mos parë zgjidhje për ankesat dhe prob-

lemet e tyre deklarojnë se të gjithë janë një trup i vetëm.

Sipas “Programme report” të EULEX në asnjë prej regjioneve të Republikës së Kosovës, as Këshilli Gjyqësor i Kosovës, e as Inspektorati Gjyqësor nuk kanë zyre apo përfaqësues për të mbledhur ankesate qytetarëve nga ai regjion, mirëpo këto zyre janë të koncentruara vetëm në Prishtinë. Në rast të ankesës së një qytetari, supozojmë nga regjioni i Pejës apo Gjilanit, ankesa duhet të parashtrohet në Prishtinë.

PËRFUNDIM

Sistemi i gjyqësisë, tashmë ka kaluar suazat e shqetësimit të nivelit vendor. Kjo temë është bërë fokus i raporteve nga më të ndryshmet, si vendore, po ashtu dhe ato ndërkombëtare. Ndërlidhjet që i bëhen këtij sistemi në analizat e mekanizmave të ndryshme ndërkombëtare, reflektojnë gjendjen e rëndë.

Mangësitë që reflektohen në funksionimin e sistemit gjyqësor adresohen vazhdimisht, ndërkohë, masat konkrete për ta përmirësuar gjendjen nuk vërhen askund. Mungesa e përvojës, vullnetit politik dhe resurseve për të bërë më shumë në fuqizimin e një prej shtyllave më të rëndësishme të shtetit ligjor, po karakterizohet me pengesa në forcimin e shtetit.

Bazuar në standardet demokratike, vendi ynë ballafaqohet me shumë mangësi në përmbushjen e obligimeve dhe standardeve që garantojnë ndërtimin e një shteti ligjor. Kjo është duke reflektuar me rritjen e korrupsionit dhe rënien e imazhit dhe besimit të punëtorëve të drejtësisë.

Është domosdoshmërisht e nevojshme që organet e drejtësisë, të kryejnë misionin e tyre karshi mandatit që kanë. Përmbushja e infrastrukturës ligjore, shmangia nga ndikimet politike, luftimi i korrupsionit, respektimi i normave dhe rregullave procedurale, janë disa nga sfidat që duhet të merren seriozisht nga institucionet.

Ministria e Drejtësisë, Këshilli Gjyqësor, Prokuroria dhe Gjykatat, vlerësohet se kanë mangësi në bashkëpunimin e ndërjellët. Në këtë sferë, përfshirja e EULEX-it, duhet kuptuar si mbështetje dhe shtytje e mirë për ta fuqizuar drejtësinë në vend.

Sistemi juridik në vend vazhdon të funksionoj i bazuar në sistemin juridik të kaluar, duke mos i respektuar normat dhe standardet demokratike. Mbi të gjitha, është konstatim i përgjithshëm se sistemi juridik në vend ka nevojë emergjente të reformimit dhe të rregullimit ligjor të të gjitha institucioneve të drejtësisë.

LITERATURA E PËRDORUR:

Raporti i Rasteve të Korrupsionit – Instituti Demokratik i Kosovës, Qershor 2009

Global Corruption Barometer – Transparency International, 2007

Global Corruption Barometer – Transparency International, June 2009

EULEX Programme Report – European Union Rule of Law Mission in Kosova, July 2009

Monitorimi i Gjykatave – Balkan Investigative Reporting Netëork

Early Warning report – UNDP, December 2008

Raporti gjashtë mujor 2009 – Këshilli Gjyqësor i Kosovës

Raporti gjashtë mujor 2009 – Këshilli Gjyqësor i Kosovës

Kushtetuta e Republikës së Kosovës

Kodi Penal i Kosovës

Kodi i Procedurës Penale

Raportet e OSBE mbi Sistemin e Drejtësisë në Kosovë

Raporti i Progresit i Komisionit European (2008, 2009)

Ligji mbi Noterinë

Rekomandimi Këshillit Europës Numër R(94) 12

Projekt-ligji për deklarimin, prejardhjen dhe kontrollin e pasurisë

Intervistat me:

Hilmi Zhitija – Kryeprokurorë i Kosovës

Mentor Borovci – AKK

Selvije Bajrami – Gazetare

INDICATORS OF THE SPREAD OF CORRUPTION IN KOSOVO'S JUDICIAL SYSTEM

STAFF

Ismet KRYEZIU - Executive Director

email: ikryeziu@kdi-kosova.org

Vjollca VOGËL - Admin & Finance Manager

email: vjollca@kdi-kosova.org

Leonora CIKAJ - Admin & Finance Assistant

email: lcikaj@kdi-kosova.org

Albana HALIPI - Admin & Finance Assistant

email: ahalipi@kdi-kosova.org

PROGRAM - CENTRAL GOVERNANCE

Valmir ISMAILI - Program Manager

email: vismaili@kdi-kosova.org

Driton SELMANAJ - Program Assistant

email: dselmanaj@kdi-kosova.org

Fitore ZENELI - Program Assistant

email: fzeneli@kdi-kosova.org

Isuf ZEJNA - Monitor

email: izejna@kdi-kosova.org

Ramadan KLISURICA- Monitor

email: rklisurica@kdi-kosova.org

Rrezarta AHMETI - Monitor

email: rrahmeti@kdi-kosova.org

PROGRAM - LOCAL GOVERNANCE

Naim CAHANAJ - Program Manager

email: ncahanaj@kdi-kosova.org

Nora VESELI - Coordinator

email: ncahanaj@kdi-kosova.org

TRANSPARENCY AND ANTICORRUPTION PROGRAM

Merita MUSTAFA - Program Manager

email: mmustafa@kdi-kosova.org

Admir ISTREFI - Program Assistant

email: aistrefi@kdi-kosova.org

Besnik RAMADANAJ - Public Relation Officer

email: bramadanaj@kdi-kosova.org

Sahit BIBAJ - Lawyer/Legal Advisor

email: sbibaj@kdi-kosova.org

Natyra KASUMAJ - Volunteer

email: nkasumaj@kdi-kosova.org

Visar RAMAJ - Volunteer

email: vramaj@kdi-kosova.org

EXTERNAL CONSULTANTS

Arsim GJINOVCI - IT & design

email: agjinovci@kdi-kosova.org

www.kdi-kosova.org

email: info@kdi-kosova.org

TABLE OF CONTENTS:

Staff.....	25
Introduction.....	27
About indicators of the spread of corruption in Kosovo’s Judicial System.....	28
Congregation of cases and number of judges.....	28
Division of cases among judges and case management.....	30
Proceedings of cases related to corruption.....	32
The role and results of prosecution in court cases.....	34
Professionalism among judges.....	36
Order during the court sessions.....	37
Control of the Judicial System	38
Kosovo Judicial Council	38
Assessing the work of judges	40
Disclosure and control of wealth and assets	40
Transparency	41
Review of citizen’s complaints.....	41
Conclusion	42
Bibliography	43

INTRODUCTION

In the post war Kosovo there have been intensive developments towards building a state with a democratic system. The role of international presence in the administration of Kosovo's state institutions had a great impact in the decision making process, especially with regard to issues related to non Albanian minority communities.

However, there is a lack of political will and readiness of institutions to efficiently combat corruption as one of the key challenges, mainly due to the lack of legislation and mechanisms for preventing and combating corruption.

Judiciary should be the branch of government with the highest level of credibility able to operate completely independent from external political, individual or economic influence. Integrity and independence of judicial system is of great importance in an effort to combat corruption and increasing the over all efficiency of judicial system. Independence of judiciary means that judges, prosecutors and staff should not be influenced by external actors coming from the political life, governing parties or interests of individuals. However, this independence does not mean that judges, prosecutors or staff can behave and act based on their will and interests.

Despite the progress achieved in building state institutions of Kosovo, the judicial branch has stumbled with regard to its democratic functioning and transparency. Reports and analysis of local and international organizations reveal that the judicial system is very fragile and does not have the capacities to efficiently combat corruption and increase the transparency of its work.

One of the many problems that cause the inefficiency of the judicial system is the lack of legal infrastructure. In the absence of the Law on Courts, there are many uncertainties with regard to transfer of competencies and administration of judicial system among courts, prosecution and judicial council.

An increase of efficiency in the work of judicial branch reduces corruption opportunities in all court procedures. Therefore the indicators of efficiency in the judicial system, are not dependent on the types of cases that are treated, but by the number of cases that pass through the system. A strong legal support structure, strong capacities of the judicial system through proper budgetary allocations, sufficient number of staff, proper training for staff and good case management by courts would help in increasing the efficiency.¹

¹ Indicators of Judicial Efficiency in Corruption Cases- U4 Expert Answer

ABOUT INDICATORS OF THE SPREAD OF CORRUPTION IN KOSOVO'S JUDICIAL SYSTEM

1. Congregation of cases and number of judges

Congregation of cases and inability to solve them is one of the key problems that the judicial branch is facing. Though it has inherited a large number of cases from previous years, the judicial system did not manage to solve not even the cases submitted throughout the year. Every year the judicial system deals with the situation where unsolved cases are carried over from the last year, from the previous years as well as from the current

	Number of cases received in 2008	Number of cases inherited from 2007	Number of completed cases during 2008	Number of uncompleted cases until the end of the year
Supreme Court	3706	2889	4196	2399
Economic Court	1484	588	743	1329
District Court	11363	8993	10003	10353
Municipal Court	309838	150595	278546	181887
Total of regular courts	326391	163065	293488	195968

year to the upcoming one. The following are the data obtained from the Department of Statistics of the Judicial Council Secretariat with regard to the efficiency of courts:

Table 1: Number of court cases. Obtained from the Judicial Council of Kosovo. Annual Report 2008

As noticed based on the statistics presented above, the efficiency of the judiciary is not in a satisfactory level. If we analyze the statistics for year 2008, we conclude that only the Supreme Court managed to solve more cases than it received during the same year. The Economic Court has the lowest scale of efficiency, with only about 50% of cases solved, or 588 out of 1484. District court has a solving percentage of about 88% of cases received in 2008, while Municipal Courts about 89.9 %.

Based on the same sources a similar tendency is noticed in 2009 as well. Except for the Supreme Court that managed to solve more cases than it received in 2008, with an efficiency scale of 114% all other regular courts have a low scale of efficiency with a smaller number of cases solved. The efficiency scale of Economic Court is 98%, District Court 94 % and Municipal Court 93%.

	Number of cases received in 2009	Number of cases inherited from 2008	Number of completed during the first six months of 2009	Number of uncompleted cases until the end of the first six months
Supreme Court	1702	2399	1941	2160
Economic Court	477	1329	469	1337
District Court	5523	10353	5201	10675
Municipal Court	185894	177560	173345	190109
Total of regular courts	193596	191641	180956	204281

Table 2: Number of court cases. Obtained from the Judicial Council of Kosovo. Report on first six months of 2009.

As for the reason why there is such a high number of unsolved cases, the representatives of courts justify this due to the small number of judges and large number of cases. Though that is true, there are a number other elements that impact the low scale of efficiency and large number of unsolved cases. The overall organization of judicial system and prosecution with systematic laws, the system of division of tasks among judges, lack of professionalism, bad case management, lack of mechanisms for overseeing the work of judges, lack of transparency and lack of accountability are among those other elements.

According to a publication of the Statistics Department of the Judicial Council of Kosovo titled “Report on the work of Court during 2008”, there are 269 judges serving 2.2 million citizens. A good way to test the statement that only the small number of judges impacts the efficiency of judiciary is to compare the number of judges per capita in Kosovo with other countries. By comparing the number of judges for every 100.000 citizens in a number of countries the results are as follows:

Number of judges in 100.000 citizens	
South Korea	3.3
Albania	7.4
Unites States	9.8
France	11.1
Kosovo	14.2
Macedonia	31.1
Romania	15.7

Table 3. Number of Judges per capita

The statistics revealed in the table above show that there are counties with small number of judges per capita, like US and France, but that do have a very efficient judicial

system. On the other hand we have the case of Albania that has only 7.5 judges in 100.000 citizens, which is half the number of judges for the same number of citizens in Kosovo. These statistics help us conclude that the number of judges is not always the most important element that determines the efficiency and professionalism in judicial system.

Among other elements that impact the efficiency of judiciary mentioned above, the overall organization of the judicial system is very important. As for the organization of the judicial system, it is important to mention that recently a number of candidates that passed a pre test have been selected and begun training for exercising the notary system, based on the Law on Notary. It is expected that application of Notary System will decrease the large number of cases submitted to courts. Based on the Law on Notary, it is expected that the uncontested issued will be considered and solved through the notary services. This is a good example of how the reform in the judicial system begins and how the workload is managed.

In its “Plan for European Partnership” the Government has envisaged to increase the number judges for another 80 until the end of the fourth quarter of 2008, in an effort to increase the efficiency of courts. So far not that there was no increase in number of judges, but contrary the number of judges working in the judicial system of Kosovo is decreased. During the last few months, and especially after the Ethics Test was put in place as part of the process for reappointment of existing judges and prosecutors, a large number of judges resigned, by worsening the existing situation.

2. Case division among judges and case management

Existence of an impartial and transparent system of case division and electronic system of case management could greatly impact the efficiency and accountability of the judicial system. These two elements are important for ensuring respect of basic principles of judiciary work, which are its independence from internal and external influence, objectivity and professionalism. The judicial system in Kosovo has deficiencies in this direction, knowing that cases received in 2009 are solved during the same year, while cases that are waiting to be solved for year are still pending.

Though the judicial system of Kosovo should have in place a system of criteria in which the division of cases is based, reports from EULEX that derive from monitoring the courts² reveal that such a system is being poorly implemented. Division of cases among judges is regulated internally by courts.

² EULEX Report Programme – July 2009

As a result, there are a number of different systems for case division such as: twin-uneven, system of alphabetic order, based on a number of cases that go to one judge, and then is the turn of the other judge or system where the Head of the Court decided which case goes to which judge. None of these mechanisms is appropriate, because it cannot avoid preferential assignment of cases and influence of judges on certain cases. Each of these systems have mechanisms that allow for misusing the division of cases, by assigning certain judges to deal with certain cases. The situation is very similar in the public prosecutors office as well.

If the twin-uneven system is applied, there is a possibility that the court or prosecution staff will delay registration of a case based on their preference send it a given judge or prosecutor. The division of cases by the Head of the Court which gives him the possibility to divide cases based on his interest or preference is also not in compliance with basic principles of the work of judicial system that requires for full independence, impartiality and objectivity. The worst case scenario revealed in EULEX reports is when judges can switch cases even after they have been initially divided.

During an interview, the Attorney General, Hilmi Zhitia admits that the current system for division of cases does create space for such manipulations. Except for the fact that cases can be switched by prosecutors and judges after they have been initially divided, there is a possibility to disperse or conceal the case. The disperse of cases is difficult though, due to the fact that all cases are registered and there is no evidence that cases have been dispersed in the institution that he leads. But he admits that he faced occasions where he found out that prosecutors were concealing very sensitive cases.

The manner in which cases in procedure are managed has an important role in the efficiency of the judicial system. It is a known fact that court procedures in Kosovo last very long and that there were cases of civil contest for which Center for Advocacy and Legal Advice claims to have lasted up to 10 years until the final verdict. Procedures for cases that involve inheritance also last very long. However, records show that there are similar cases that are solved over a very short period of time, within days or weeks. These cases raise the based suspicion for misuse and corruption.

Consequences of the lack of a transparent manner for case division and case management (though the computerized system exists but is not being implemented) are revealed in the report issued by BIRN³, focusing on the data obtained in Peja.

³ Balkan Investigative reporting Network– “Monitoring Courts”, June 2009

Judge	Number of cases solved for one month
<u>Esat Shala</u>	99 cases
<u>Sudan Gorani</u>	0 cases
<u>Ukë Muqaj</u>	17 cases
<u>Muharrem Shala</u>	23 cases

Table 4. Efficiency of judges in Peja District Court

How it is possible that one judge can solve 99 cases for one month, while another colleague of his solve 0 cases, or other judges can solve only 17 or 23 per month. How are the timelines for trials determined? How it is possible that a citizen waits for years to solve a case, while another citizen manages to solve a similar case in few days? The possibility for endless delays creates the opportunities and mechanism that put citizens into a position where they can solve their case faster if they bribe the system or use their family relations to fasten procedures.

The best solution in this case would be to use the Informative System for Case Management. Through proper utilization of such automatic system, courts would function more efficiently. Through this electronic system, the case division would be done based on automatic probability system, avoiding so the interference of interested individuals. Management and procedural stages could be tracked easier through this system and judges would be kept accountable for respecting the flow of cases.

Though the Informative System for Case Management is in place and the European Commission Liaison Office has installed 616 new computers with the special software for implementation of this system, it is not applicable in our courts.

3. Proceedings of cases related to corruption

In general, public opinion is not satisfied with results achieved so far in combating corruption which is perceived as a wide spread phenomena. This is also confirmed by the Global Barometer of Corruption results for 2009 (Transparency International) where it is notices an increase of corruption scale in many sectors comparing to 2007. From level 1 that reflects lowest scale of corruption to level 5 which reflects the extreme corrupt countries, Kosovo stands as following:

	<i>Partitë Politike</i>	<i>Parlamenti</i>	<i>Sektori Privat</i>	<i>Media</i>	<i>Shërbyesit civilë</i>	<i>Gjuqësori</i>
2007	3.8	3.5	3.1	2.5	/	3.5
2009	3.8	3.4	3.7	2.3	3.3	4.0

Table 5. Level of corruption in different sectors of Kosovo institutions. (Global Barometer of Corruption Report for 2009)

Other criteria for measurement of corruption developed by Transparency International and applied in the Global Barometer of Corruption is the percentage of citizens that paid for bribery purposes in the last 12 months. According to TI, 13% of Kosovo citizens paid for bribery purposes in an effort to get a service or a favor. This is something to be worried about knowing that such results can be found in countries like Byelorussia with 13%, Nigeria with 17%, while on the other hand in EU members states like Denmark, Netherlands and Switzerland have only 1% of citizens pay for bribery purposes. Even neighboring countries and those of the region have lower percentage, such as Croatia 4%, Macedonia 4% or Turkey 2%.

Results from surveys conducted by the Center for Advocacy and Legal Advice reveal that citizens are not satisfied with the results of combating corruption. One of the most debated issues, upon which all responsible institutions directed accusations, are exactly the same issues that are related to the success in combating corruption and punishment of those involved in corruption affairs.

Kosovo Anti-Corruption Agency as a mechanism responsible for preventing and combating corruption, is an independent institution established based on the Anti Corruption Law approved by the Assembly of Kosovo on April 22nd 2005. The role the Agency is to precede the suspicious cases in the prosecutor's office for criminal investigation. Mentor Borovci, Director of Department for Anti-Corruption Strategy and Administrative Investigation explains that more than 100 cases have been submitted to the prosecution in 2007 and 2008 but very few of them were preceded and solved.

Borovci claims that there are problems in the judicial system mainly due to the small number of prosecutors and judges, poor working conditions, external interference and corruption. The key problem in relation to prosecution, is that submitted cases are not proceeded regardless of the evidence and facts gathered by the Agency during the investigation stage.

There were occasions when the Agency managed to gather very convincing and reliable evidence for corruption, that were not considered properly by the prosecutors. Re-

cently, the Agency signed an agreement with EULEX and few cases have already been directed to them.

According to the judicial theory, the code of criminal procedure code envisages the findings that can be used as an evidence in court and also the authorized bodies for gathering the evidence. While analyzing the current legislative framework, attorney general Hilmi Zhitia explains that there is a lack of legislation that directly affects the proceeding of anti corruption cases. According to the attorney general, this code does not recognize the Anti Corruption Agency as a body authorized to gather evidence. Therefore all findings of the Agency are only utilized for triggering an investigation but cannot be considered evidence. According to this, even in case the prosecution receives Agency findings that have elements of corruption, they need to start over the whole investigation process and duplicate efforts.

When talking about large number of corruption cases submitted by the Agency and those initiated by the prosecution, Mr.Zhitia claims that there are problems due to the lack of capacities. He explains that in many cases it is necessary to conduct professional expertise during the investigation process. For example this type of expertise is provided by the Police Unit for Economic Crimes and often it takes more than 2 years to have them completed and returned to the prosecution. There were occasions where members of Police Unit for Economic Crimes investigating cases related to Post and Telecom or Energy Corporation, were attracted by job offers and decided to resign from their posts and get employed by these institutions.

4. The role and results of prosecution in court cases

Prosecutor's office is the key institution in the preliminary investigation stage. Measures and actions of the prosecutor to confirm the existence of a criminal act and the offender are defined under the Code of Criminal Procedure. The prosecution prepares the case in advance, collects the evidence and submits it to the court. In a way, the final court verdict is depended a lot on the work of prosecution and administration of evidence.

A number of elements impact the efficiency, objectivity and professionalism of prosecutor's offices, but a special focus should be put at the institutional cooperation between the police and the prosecution, creation of judicial police and other specialized units under prosecutor's office.

One of the main findings is that there is no consistency and tracking of a case by the same prosecutor. The first prosecutor conducts investigation, another one participate in preliminary procedures and than another prosecutor takes over the case. There is

no doubt that is a negative finding, considering the fact that if prosecutors are switched from one stage to another and evidence is not administered properly, they will not be able to efficiently argue about the case during the trial, because they do not have the information or a full picture of the case.

On the other hand, the police have a great role in investigating and uncovering criminal acts. Police investigation should be conducted with the authorization and directions of the prosecutor. The problem is that in most cases the prosecutor does not show up at the crime scene and the investigation is carried over by the police themselves.

During an interview for the daily newspaper “Express”, Selvije Bajrami who covers the justice branch of the government, provides valuable information about terrible conditions that prosecutors in Kosovo face during their work. They are not safe and not security if provided for them, their salary is very low; their travel expenses to the crime scene are not covered and in worst case scenario they end up going to the scene with relatives of the victims.

The legal infrastructure in Kosovo envisages the creation of the judicial police with the mission for conducting investigations trusted to them by the prosecutor. Though it has been planned for a long time this structure is not yet in place. According to EULEX, the lack of institutional cooperation between the police and prosecution, as well as the absence of specialized units are key deficiencies in the prosecution. EULEX revealed that none of the prosecutor’s offices have specialized units for combating a certain type of crimes except for one District Court that has a prosecutor specialized in illegal weapon possession. Considering the complexity of certain types of criminal activities there is an immediate need to have specialized prosecutors for cases related to corruption, economic crimes, juveniles, illegal weapon possession, homicide etc.

Lack of institutional cooperation between the police and prosecution is another deficiency revealed by EULEX. Cooperation between these two institutions is done in ad hoc bases for specific cases only. There is no institutional basis for efficient cooperation and joint discussion of cases, between Kosovo Police and Prosecutor’s office. Improvement of cooperation between these two institutions would results with better preparation of cases before submission in courts.

Attorney General, Hilmi Zhitija explains that he is aware of the need for having specialized prosecutors, but with the current capacities in place that is impossible. According to him the number of current prosecutors is around 60. When talking about the lack of cooperation between the police and prosecution, Mr.Zhitija explains that there are a limited number of prosecutors and they cannot make it to every crime scene, because they are either conducting an investigation or have trials going on.

Long delays of some sensitive procedures of public interests, failure to find perpetrators, in some cases the release of suspected individuals have impacted on the low scale of public trust in the judicial system of Kosovo. According to the UNDP Early Warning Report, the judicial branch of government has the lowest scale of public trust among the state institutions, while according to the Transparency International and judiciary is perceived as the most corrupted branch of government.

5. Professionalism among judges

From the civil society point of view it is not possible to assess the professionalism of judges and courts proceedings. It is difficult to say whether we are dealing with a deliberate violation for a certain benefit or a violation due to lack of professionalism or knowledge. Professionalism among judges is a very sensitive issue that should be ensured by the highest institution responsible to oversee the work of courts. Commission for Court Administration which functions under the Kosovo Judicial Council is responsible for overseeing the work of courts. This commission has not been functional for a long time and never managed to conduct such an assessment.

For such an assessment of professionalism among judges we are going to use the following four indirect criteria: ethics test results during the re-appointment of judges, statistical data for number of cases returned in the court, complaints of citizens at the Center for Advocacy and Legal Advice and management of suspicious cases.

The re-appointment of judges is done by the Independent Judicial and Prosecution Commission, which is an autonomous body within the Judicial Council of Kosovo. The Independent Judicial and Prosecution Commission is responsible for conducting a comprehensive review over the suitability of candidates, the existing judges and those who submitted the request to become permanent judges and prosecutors

An ethics test was part of this selection and re-appointment processes. There were concerns due to the fact that a number of judges and prosecutors with a long career in the judicial system of Kosovo failed to pass this basic test. This could create suspicion on the quality of their work within the judicial system in Kosovo.

The second criterion for assessing the professionalism of judges was the number of solved cases that were returned to court due to various violations. In the legal theory, a case is returned to the second level court, if there were deficiencies and violations during the trial and the final verdict of the first level court. Most complaints for procedural violations are submitted with regard to civil law cases. According to EULEX statistics 43.6% of completed cases in civil contests were invalidated by the second level court and returned to the court due to deficiencies and failures.

Another case that illustrates this problem was provided by the General Attorney Hilmi Zhitija. He informed us about a prosecution case in which the perpetrator was not convicted by the first and second level court, but when the prosecution decided to submit the case to the Supreme Court. The Supreme Court reviewed the case and decided to convict the perpetrator.

Another problematic issue for the public is different court verdicts for cases of similar nature. Courts did not manage to create common decision making practices for criminal, civil and administrative cases of similar nature. There are many occasions when court verdicts are different for two cases of the same nature involving different parties. Journalist Selvije Bajrami said for the daily newspaper “Express” that there are a number of court verdicts that can be seen as suspicious. On two separate court cases that she monitored, one individual has been convicted to 2.5 years in prison for stealing a car radio, while another individual was convicted to 7 months in prison for trafficking three girls.

Complaints on lack of professionalism and bad behavior of judges have been submitted by citizens themselves. Except for verbal insulting or phone calls during the trial, citizens also complain for deliberate or possible unmeant violations that directly impact the final court verdict. Citizens reported at the Center for Advocacy and Legal Advice, that family relations were also misused to have impact on the court verdict.

6. Order during the court sessions

According to the reports of organizations that monitor functioning of courts, those from the Center for Advocacy and Legal Advice as well as the data provided by the citizens there are major deficiencies and chaos in court proceedings all over Kosovo. The majority of violations, related or not to the corruption affairs, are interruption of court sessions by phone calls were parties involved suspects on “deals”, insulting on personal, violation of dress codes, smoking, sessions held in the offices of judges, delays for beginning the sessions etc.

As part of the Center for Advocacy and Legal Advice program, which comprises of free legal advice, citizens claim to have been insulted by judges. In many occasions citizens claim that judges told them that their case is lost before the court session was held. There are major irregularities in the scheduling of court sessions as well. BIRN reports on “Monitoring Courts” reveal that out of 513 cases that have been monitored, only 188 court sessions begun on time, 304 did not begin on time, while 21 court sessions we delayed.

Organization of trials in judge’s office, usage of mobile phones and smoking during the trial are very common. According to BIRN reports out of 513 court sessions mon-

itored 375 occurred in office of judges though court rooms were free. Such a practice is not desirable because the office cannot offer the basic technical conditions for the trial such as, recording of proceedings, necessary space for parties, prosecutor's corner, public participation etc. During these sessions, judges often talk on the phone and smoke.

A citizen reported to the Center for Advocacy and Legal Advice that due to his health conditions he could not stay in a closed environment where participants never stopped smoking. He requested from the judge to ask from those present to stop smoking. The judge considered it as an insult and instead of considering the request he verbally insulted him. Though the case was very sensitive and important this citizen had to leave the office due the health problems and terrible conditions in the office of the judge.

Violation of dress code and other codes are also considered problematic. This is also confirmed by Selvie Bajrami from Express, claiming that after three years of her work monitoring the court proceedings she witnessed continues violation of the dress code, and only three years after she saw judge's hammer for the first time, but not in the court room but in the hallway.

In practices of judicial system of Kosovo, the usage of mobile phones during the court sessions, are often witnessed. In some cases the trial was interrupted or even prorogued due to phone calls. This practice makes many citizens suspicious of corruption in case proceeding, while citizens reported many times to the Center for Advocacy and Legal Advice that judges would change their attitude and behavior towards one party after the end of those phone calls.

JUDICIAL SYSTEM CONTROL

1. Kosovo Judicial Council

According to the Constitutional, article 108 of the Constitution of the Republic of Kosovo order, the main responsibilities related to the judicial system in Kosovo fall under the authority of Kosovo Judicial Council. This institution is responsible for:

- KJC is a fully independent institution in the performance of its functions responsible to ensure the independence and impartiality of the judicial system. (Article 108, paragraph 1 and 2, Constitution of Kosovo)
- The Kosovo Judicial Council is responsible for conducting judicial inspections, judicial administration, developing court rules in accordance with the law, hiring and supervising court administrators, developing and overseeing the budget of

the judiciary, determining the number of judges in each jurisdiction and making recommendations for the establishment of new courts. New courts shall be established according to law (Article 108, paragraph 5, Constitution of Kosovo)

KJC has been established in accordance with the UNMIK Regulation Nr.2005/52 approved on December 20th 2005 on Establishment and of Kosovo Judicial Council. KJC was continuously criticized for political influence, power centralization and other factors that undermined its functioning. Since January 2009, KJC is not functional while even in the past there were periods when it did not function. Currently KJC is functional but its membership is not completed.

A number of reports, including the progress report for 2009 issued by the EU Commission reveal that political interference in appointment of state institution officials is a present phenomenon in our society. Concerns were raised by EULEX through its "Programme Report" which says that "EULEX concluded that the capacities of the Judicial Council to ensure an independent judicial system are worrisome, due to the membership of KJC and interference of political actors in the decision making process".

According to the Constitution, the Kosovo Judicial Council composes of 13 members, elected in the following manner: five (5) members are judges elected by the members of the judiciary; four (4) members are elected by deputies of the Assembly holding seats attributed during the general distribution of seats of whom at least two (2) must be judges, (2) members are elected by the deputies of the Assembly holding reserved or guaranteed seats for the Kosovo Serb community and (2) members are elected by the deputies of the Assembly holding reserved or guaranteed seats for other minority communities. Therefore, eight (8) out of thirteen (13) are elected by political forces in the Assembly of Kosovo. This practice applied in Kosovo is not in compliance with the recommendation of Council of Europe number R (94) 12, which clearly specifies that there shall be no interference of other branches of government in the highest body responsible for appointment and election of judges and administrators

Another area where criticism is directed is the centralization of power in the highest managing bodies of the judicial and prosecution system. According to the representatives of these institutions, courts and prosecutors office do not have competencies for appointment of staff in the administration and management of human resources. The Secretariat of the Judicial Council is responsible for the administrative staff of courts. General attorney Hilmi Zhitia illustrates the situation very well by explaining that permission needs to be requested from the Secretary General of Ministry of Justice even for expenditures for attending a seminar or workshop. He also explains that he submitted a request for employment of a spokesperson for the institution he leads, but the request was not taken into consideration. When it comes to selection of ad-

ministrative staff, Mr.Zhitija says that his institution is not consulted, not even for hiring interns.

2. Assessing the work of judges

A key element in analyzing the functioning of judicial system in Kosovo and the first step before the recruitment procedures for new judges begins is to set the basic criteria for monitoring the work of judges. This is due to the fact that efficiency of work in courts is not depended only on the number of judges but also by a mechanism and accountability system is in place to monitor their work.

The Committee for Administration of Courts which functions under the Judicial Council of Kosovo has the authority and competencies to asses the work of courts. Though according to a research conducted by Center for Advocacy and Legal Advice such a mechanisms should be in place, so far no assessment have been conducted on the work of judges.

Findings of this analysis show the negative effect and damages caused to the judicial system in general due to the absence of such control mechanism. The fact that 43.6% of completed civil contests cases have been returned to the courts due to violations and irregularities caused by judges is a clear indicator of delayed procedures and congregation of cases. On the other hand the fact that one judge in Peja can solve 99 cases a year, while others can solve from 0 to 17 cases shows the due to the lack of a system in place, judges work based on their will decreasing so the efficiency in the judicial system.

The absence of an assessment criteria system for judges results with another issue, which is the promotion of judges. Since there was no assessment of judges since the end of the war, it is clear that the promotion of judges was not made based on a set of principles and results achieved. The promotion process was also characterized with political influence as well as family and social linkage.

3. Disclosure and control of wealth and assets

Disclosure of wealth and assets of judges and prosecutors is another mechanism aimin to prevent corruption in judicial system. In many occasions Judges in Kosovo were accused of creating tremendous wealth and assets. Even during the TV debate “Life in Kosovo”, President of Prishtina District Court, Mr.Anton Nokaj and lawyer Tome Gashi accused each other of making millions of euros through corruption affairs in the judicial system. However, there is progress in this direction, due to the fact that except for the disclosure of wealth and assets, judges and prosecutors are also obliged to declare the origin of it.

TRANSPARENCY

Judiciary and prosecution are known as the institution with the lowest level of transparency. According to a publication of two local NGO's (YIHS and FOL) the prosecution is the most tightly closed institution in the country. Except for the impact on the public trust the transparency of institutions also influences the efficiency of work and promotion of best practices.

For ordinary citizens and journalists, communication with judicial system institutions in Kosovo is very difficult in general. Selvie Barjami explains that none of the judicial institutions in Kosovo, courts, prosecutor's offices, Judicial Council or Judicial Institute has a spokesperson and there are major problems to communicate with these institutions.

Very few courts use the system of putting informative tables in the entrance of court building through which the public could be informed about trial schedule, court verdicts, division of cases among judges etc. Courts and prosecutor's offices do not have official web sites where they could post valuable informative materials or timeliness for announcing court verdicts as well as other information that does not interfere the privacy of parties.

Another element of transparency is the increase of public trust in these institutions and the needs for establishing and maintaining close relation with the citizens. In general, the administrative staff of courts and prosecutor's offices as well as judges and prosecutors themselves are known for not treating citizens well. Center for Advocacy and Legal Advice explains that citizen's complaint that in many cases they were insulted or screamed at just because they requested an information or put asked about the flow of their case in the court. This is another reason why public trust is very low.

Review of citizen's complaint

Currently in Kosovo, complaints of citizens related to their cases are reviewed only by the presidents of courts. This is not among best practices since it violates the principle of impartiality and independence. Complaints with regard to this practice have been submitted to the Center for Advocacy and Legal Advice, since citizens didn't see a solution for their complaints and problems and perceived everyone within the judicial system is the same.

According to EULEX "Programme report" the Kosovo Judicial Council and Judicial Inspectorate do not have offices in any of the regions of the Kosovo, to collect citizen's complaints. Unfortunately these offices are concentrated in Prishtina. Therefore citizens from Gjilan and Peja have to travel to Prishtina to submit a complaint.

CONCLUSIONS

Judicial system has already passed the limits of concerns domestically. The bad situation in the judicial system is on the focus of a number of reports published by international institutions. Comparative analysis of the judicial system in Kosovo with international judicial systems, show how bad the situation is.

Deficiencies and weakness in the functioning of judicial system are continuously raised, but concrete measures for addressing them and improving the situation are invisible. Lack of experience, political will and resources for strengthening one of the key pillars of the rules of law is causing obstacles in the state building process.

Based on the international standards, our country is facing many deficiencies in fulfilling the obligations and achieving standards towards achieved the rule of law. As a consequence there is an increase of corruption scale and a decrease in the image and reputation of judicial system employees.

It is of imperative importance that judicial institutions are capable of accomplishing their mandate. Improvement of legal infrastructure, avoidance of political influence, combating corruption, obeisance of norms and procedural rules are some of the challenges that should be seriously considered by the institutions

There is a lack of cooperation between the Ministry of Justice, Judicial Council, Prosecutor's Offices and Courts. In this direction, inclusion of EULEX should be seen as a way of supporting and pushing towards strengthening the judicial system in the country.

Judicial system continues to function based on the past judicial system, by violating so democratic norms and standards. Above anything else, it is a general conclusion that the judicial system needs an urgent reform and legal infrastructure for all institutions within judicial system.

BIBLIOGRAPHY:

- Report on Corruption Cases–Kosovo Democratic Institute, June 2009
- Global Corruption Barometer – Transparency International, 2007
- Global Corruption Barometer – Transparency International, June 2009
- EULEX Programme Report – European Union Rule of Law Mission in Kosova, July 2009
- Monitoring Courts– Balkan Investigative Reporting Network
- Early Warning report – UNDP, December 2008
- Six month report for 2009 – Kosovo Judicial Council
- Six month report for 2009 – Kosovo Judicial Council
- The Constitution of Republic of Kosovo
- The Criminal Code of Kosovo Kodi Penal i Kosovës
- The Code of Criminal Procedure
- OSCE reports on Judicial System in Kosovo
- European Commission Progress Report (2008, 2009)
- Law on Notary
- Recommendation of Council of Europe Number R(94) 12
- Draft law for disclosure, origin and control of wealth
- Interviews with:
- Hilmi Zhitija – Attorney General
 - Mentor Borovci – Anti Corruption Agency
 - Selvije Bajrami – Journalist

Në kuadër të Institutit Demokratik të Kosovës funksionon Qendra për Avokim dhe Këshilla Ligjore (QAKL), e cila i ndihmon qytëtarët në luftën kundër korrupsionit duke ju ofruar viktimave të korrupsionit asistencë teknike në ankesat dhe pakënaqësitë e tyre.

QAKL e refuzon nocionin që njerëzit janë të pa interesuar në ballafaqimin me korrupsionin. Përkundrazi, tregohet që ata do të përfshihen në luftën kundër korrupsionit kur atyre i'u ofrohen mekanizma të thjeshtë, të besueshëm dhe të realizueshëm.

thirrni falas
0800 201 301

Stabilitätspakt für Südosteuropa
Gefördert durch Deutschland
Stability Pact for South Eastern Europe
Sponsored by Germany

